



Johann Joachim Hasper

Dissertatio inauguralis medica sistens Observationes aliquot medicas

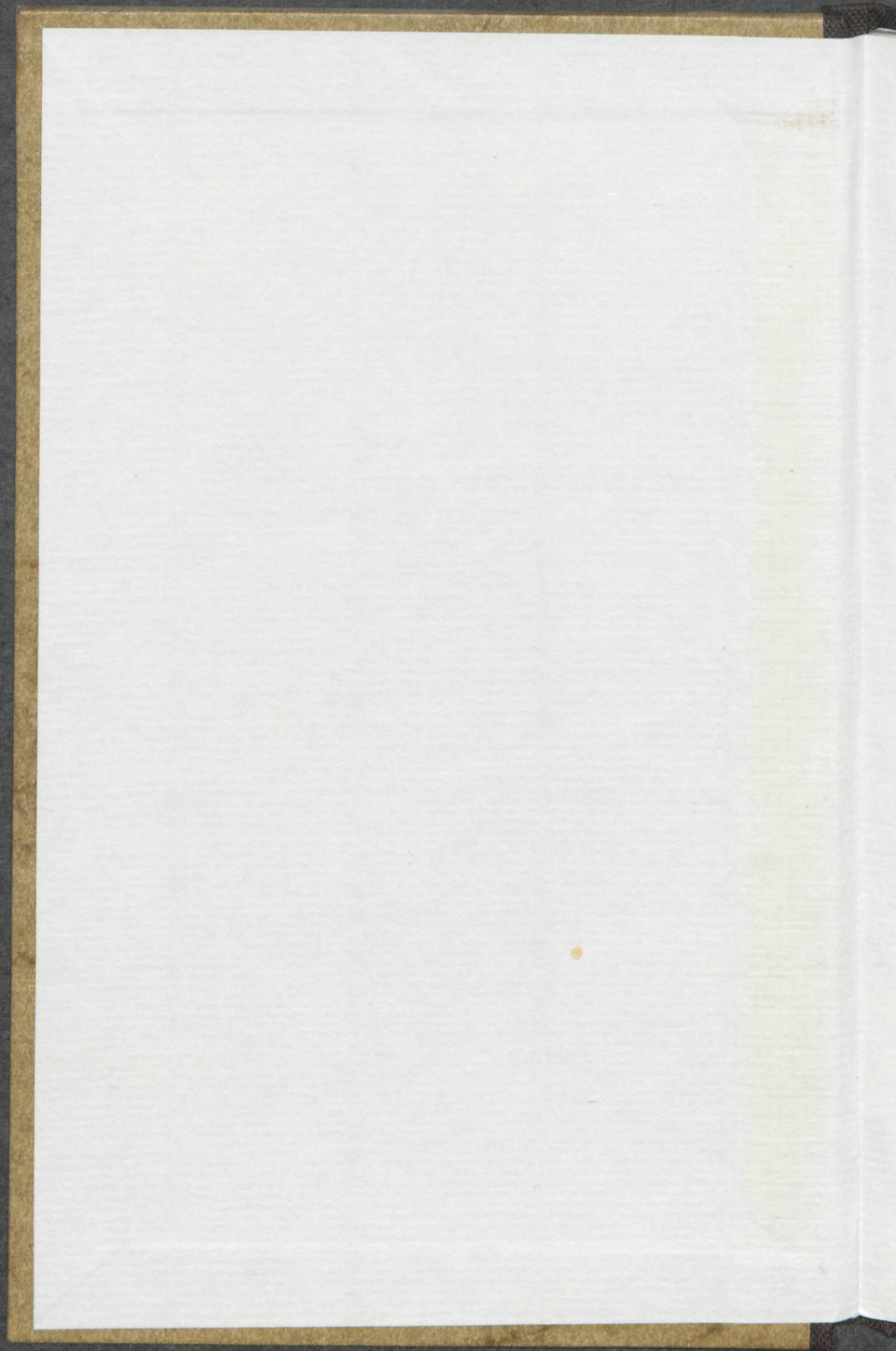
Rostochii: Litteris Adlerianis, MDCCCIX.

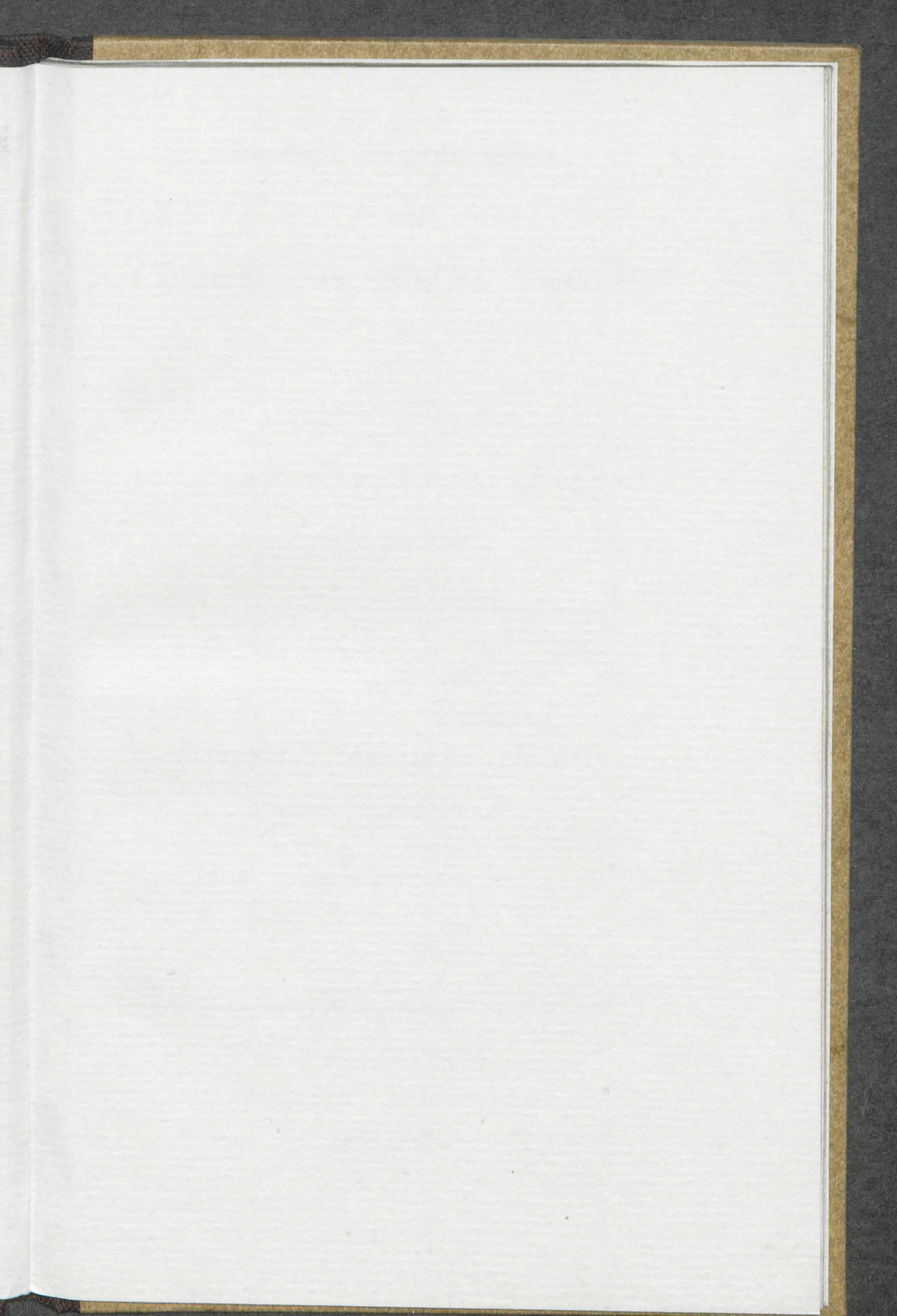
<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1007200049>

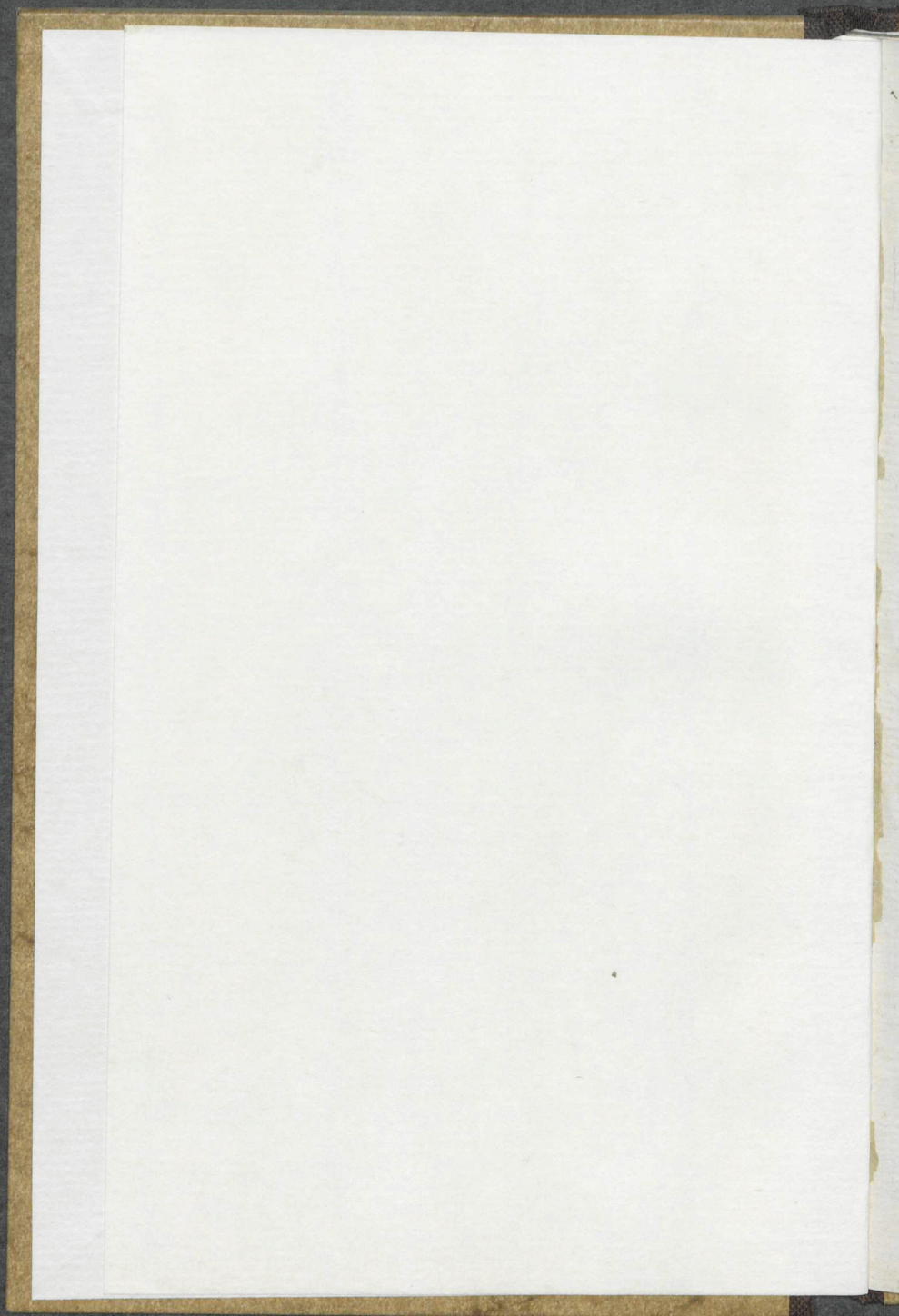
Druck Freier  Zugang  OCR-Volltext

RU med. 1809

Hasper, Jo. Joach.







Dissertatio inauguralis medica

sistens

Observationes aliquot medicas,

quam

pro impetrando

in Academia Rostochiensi

gradu Doctoris

examine publico submittit

auctor

Joannes Joachimus Hasper,

Pomerano - Rugiensis,

Chirurgus olim navalis nunc provincialis

in insula patria.

Rostochii

Litteris Adlerianis

MDCCCIX.

Dispositio inchoata inchoata

aliqua

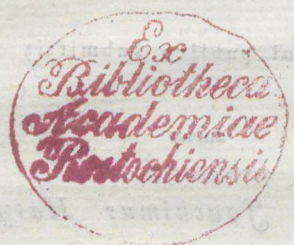
Observationes aliquae inchoatae

qua

per inchoata

in inchoata inchoata

quae inchoata



inchoata inchoata

inchoata inchoata

inchoata inchoata inchoata

inchoata inchoata

inchoata inchoata

inchoata inchoata

inchoata inchoata

I.

Observationes de Dysenteria putrida.

§. 1.

Morbum hunc in gravi ejus epidemia, quae Caroli-Coronae in Suecia anno MDCCLXXXIX inde a mense Augusto usque ad mensem Martium anni sequentis grassata est et duodecim millia hominum affecit, ipse in plurimis exemplis observavi. Composita itaque est sequens morbi atrocis descriptio cum sequelis ejus et cura ex propriis observationibus, quas Medicorum celeberrimorum suffragiis locupletare omnino e re fuisset, sed a Bibliothecis publicis nimis remotus illorum scripta consulere non potui, licet ex hoc fonte multa utique alio tempore ad scopum meum edoctus sim.

§. 2.

Dysenteriae nomen fert morbus ille, qui levi plerumque feбри comitatus, cum crebris, sed exiguis alvi excretionibus, tenesimo et torminibus conjunctus est. Inter varias hujus morbi species, illam, quae putrida jure vocatur, considerandam ergo mihi hic sumo, attentione sine dubio eo digniorem, quo majori in genere stipata periculo vitam infestat, contagio suo totas provincias inquinat, et naturam fere pestilentem subinde acquirit.

§. 3.

Pravum istud mali genus commode in tria stadia distingui potest, quae vero non accurata temporis serie sunt definienda, sed ex symptomatibus patefiunt. Non dico, morbum semper omnia haec stadia percurrere, quippe qui jam in primo potest finiri, quamvis ejusmodi casus inter rariores est referendus, nec sperandus, nisi aegro viribus nondum exhausto, tempestive satis aptam medicinam adornaverit artifex.

§. 4.

Stadium primum. Cum levi feбри conjuncta sunt symptomata gastrica bilioso-putrida: caput vertiginosum cum dolore obtuso frontali, anxietas praecordiorum, sapor amarus putidulusque, magna
fitis

fitis, conatus vomendi, ipsi vomitus, flatus et borborymi, dolores vagi artuum, linguae siccae color rubellus, cutis sicca, subinde singultus, non adeo mali tamen nunc ominis quam posthac etc.

Accedunt his symptomata dysenteriae characterifica:

a) frequens desidendi nisus cum parco vel nullo effectu;

b) tormina plerumque sedes brevi antecedentia;

c) tenesmus magnopere molestus, non raro, maxime in infantibus, cum intestini recti prolapsu;

d) regio epigastrica tumidula a tactu dolens;

e) excrementorum color varius nunc subniger, nunc subfuscus seu subalbus, quasi particulae materiae cujusdam pinguis essent immixtae, sanguinolentus. Eorundem foetor insignis, contagione suspectus.

f) Difficultas quoque urinae, tenesmus vesicae, quae vel stranguriae, vel dysuriae, vel ischuriae nomine veniunt, aegrum afflictant.

§. 5.

Stadium secundum. Quod serius aut citius intrat, prout aeger tractatus fuerit, item secundum ejus constitutionem et alia, quae influxu suo corpus afficiunt. Praeterea admodum illud acceleratur,

tur; ubi aeger inquinamenti aliorum dysentericorum expositus est. Tum, robusto etiam corpore gaudens, quarto vel quinto jam die in hoc stadium incidere potest.

Cujus comites sunt omnia symptomata debilitatis atque putredinis, ut; ardor mordax; pulsus parvus, celer et irregularis; arteriarum temporarium interdum vehemens pulsatio, in carpo contra pulsus minor; angor violentus; eximius languor; manuum tremor; demissio animi; oculi turbidi et languidi; gemens respiratio et delirium; aeger impatiens decubitus consueti ad pedes delabitur, contrahitur, manusque inordinate movet, plumas quasi de lecto colligens, floccosque venatur. Expers sensus vehementia quidem torminum ad effundendum dolorem compellitur, sed torminibus sedatis in torporem recidit. Dormire quidem videtur, sed palpebris modo semiclausis. Confusa loquitur et haud intelligibilia, quamvis mens acclamationibus per momentum excitetur. Lingua siccissima, persqualida, fusca, et fissa, labia sordida et dentes squalore operiti. Halitus foetidus calidusque. Oculi subflavi humore tenaci obducti sunt. Nec non totum corpus terra aut cinere quasi conspersum est. Manus in dorso frigidae, in vola

contra et carpo calore mordaci ardent. Cutis semper sicca, in temporibus saltem et collo sudoris putridi aliquid erumpit. Alvus et urina olidissimae, cadaverosae. Nunc raro indicat aeger desidendi conatum, quamobrem custodes vigilare curatius debent, ut aegro torminibus dolorem exprimere coacto, at propter nimium languorem lectum relinquare impedito, tempestive assistant. Urina saepe inscio aegro profluit, saepe retinetur, ita ut applicatione catheteris opus sit.

In hoc stadio singultus augentur, et saepius subsultus tendinum observantur. Inter potandum strepitus audiuntur. In coccyge, regione ossis sacri usque ad illam vertebrarum lumborum a decubitu excoriationes nascuntur facile gangraenescetes, quod excretorum acrimonia et dissolutione humorum putrida universali valde acceleratur. Frequentes ad parotides fiunt metastases, bono plerumque omine. Hoc stadium certis diebus inclusum non est. Etsi symptomata dysenteriae characteristica saepius jam cessaverint, aeger tamen per plures hebdomades manet in statu debilitatis atque putredinis, donec morbo medela aut mors finem imponit. Fieri etiam potest, ut haec omnia conjunctim letum adferant.

§. 6.

Stadium tertium. Omnia praecedentis stadii symptomata ad summum gradum crescunt. Praeterea haemorrhagiae narium, urina sanguinolenta, gingivae cruentae etc. compagem laticis vitalis liquatam designant. Sanguis hinc effusus tenuis, pallidus, putidus. Lingua, labia et fauces obductae sunt aphthis, quae et in ipsum oesophagum et ventriculum descendere videntur. Unde deglutitio maxime est molesta, atque oesophagus omnem motum recusat. Cutis petechiis foedata, forma et colore variis, maxime lividis. Singultus et subsultus tendinum frequentius corpus percellunt. Loci cubando pressi, et quibus vesicatoria imposta fuerunt, cito gangraenescunt. Interdum etiam subito sphacelus in naribus et labiis prorumpit. — Morbo eousque progressu, rarissime aeger evadit. — Appropinquante morte abdomen intumescens, preteorismus dicitur, sphacelum denotat intestinorum, unde dolores omnino cessant; excrementa cadaverosum odorem spargunt totumque corpus foetet; saepe foetida, subfusca et sanguinolenta ex ore profluit spuma; extremitates frigeant assidue singultus audiuntur; facies hippocratica horam fati extremam praenunciat. Saepe
in.

insequitur demum adhuc copiosa alvi dejectio, spha-
celo intestinorum effecta.

§. 7.

Causa dysenteriam excitans, praeter conta-
gium, inprimis in repressioe consistit transpiratio-
nis. Potissimum idcirco dysenteria exoritur illo
anni tempore, ubi calores diurni iique humidi
frigore vespertino et nocturno excipiuntur et ho-
mines huic expositi aut neglecto apto regimine aut
vestimentis sufficienter non tecti perspirationis re-
tentioni violentae occasionem praebent. Unde
dysenteria adeo facile disseminatur inter milites,
qui, durante expeditione bellica, insuper nocturna
in lecto requie carent, qua transpiratio intercepta
facilius restitui et ita malum praecaveri potuisset.

§. 8.

Ad morbum procreandum et propagandum
contribuunt et disponunt maxime calamitas gene-
ralis et inde orta alimentorum salubrium penuria;
carnes rancidae et aquae putidulae; potus frigidus,
corpore fervente ingestus; somnus in nuda humo;
aër humidus, impurus, et exhalationibus dysen-
tericorum inquinatus; commercium cum ejusmodi
aegris; infectionis metus; vita dissoluta, ebriosa,
libidinosa; cibi et potus in aegrorum consortio as-
sumti;

sumti; vires corporis exercitio, venere etc. fractae. Seria consideratione digna videtur singularis aëris dispositio gignendae dysenteriae maxime epidemicae ita favens, ut alio tempore nec transpirationis suppressio nec aliae ex causis occasionalibus adductis eundem producant effectum. Fufius haec omnia apud auctores legas, qui illum morbum ex omni parte plenissime describendum sibi sumserunt.

§. 9.

Morbus vel crisi per urinam sedimentosam, sudores, diarrhoeam, solvitur, vel lyfi sensim disparet. E contrario gangraena et sphacelus scenam morte claudit. Crises in primo stadio praecipue locum habent, in secundo metastases in parotides dubiae fidei sunt.

§. 10.

Bono augurio dolores gradatim diminuuntur, excrementa et ad quantitatem et ad qualitatem naturalem redeunt, ac globulis compactis mixta minus foetent, dysenteria quoque mutatur in diarrhoeam feculentam criticam. Porro tota corporis superficies naturaliter calet et sudor denuo erumpit; urina deponit sedimentum, lingua pura fit atque humida, sitisque minus urget. Malum vero exitum morbus portendit, ubi omnibus prudenter

et

et caute adhibitis remediis symptomata non modo non minuuntur, sed potius magis intenduntur; ubi putredinis et debilitatis nervorum status, in secundo stadio descriptus increfcit, atque ubi in isto stadio observatae parotidum metastases, tunc fanitatis spem praebentes, rursus evanescent; viribus quippe semper magis corruentibus, locum servare non possunt, sed, dum morbus ad tertium stadium progreditur, in quo humores jam sunt soluti, quasi simul dissolvuntur, ita ut virus, quod iis inest, in totam corporis massam irruat.

Numquam fere, rarissime saltim, morti resistit hic morbus, summum quando attigerit gradum, in quo aeger omnis sensus dolorum et impressionum externarum paene expers excrementa cadaveroso odore olentia mittit similemque foetorem ex toto corpore exhalat, partes ejus exulceratae gangraenam indicant; crebraeque haemorrhagiae et omnia in secundo stadio enarrata symptomata exasperantur.

§. II.

In curando hoc morbo pluribus indicationibus satisfaciendum est.

Prima est, materiem peccantem, quam fieri potest, celerrime evacuare. Quo citius vocatur
me-

medicus, eo magis aegroto prodesse potest explendo hanc indicationem. Namque dum morbus primum stadium nondum transgressus est, in stomacho et visceribus haeret adhuc contagium, quo celeriter expulso, vis morbi egregie frangitur. Confestim ergo emeticum ex Ipecacuanha aegro porrigatur. Tartarus emeticus propterea minus convenit, quod tormina augere solet. Quo plures sordes educuntur, eo melior inde effectus est sperandus. Et si post aliquot dies molestiae circa epigastrium, sensus ponderis in ventriculo, nauseaque iterum urgent, sine dubio emeticum iterari potest. Tribus vel quatuor horis post vomitum elapsis, purgantia, ne tempus perdatur, adhibenda sunt, Laxantia, cum celeri evacuatione opus sit, propter effectum tardiozem minus conveniunt, quoniam saburra post vomitum residua facile intumescit et majorem acrimoniam acquirit. Quare Tamarindis, Mannae, Cremori Tartari etc., praeferenda sunt Rhabarbarina, folia Sennae, Sal Sedlicense etc. Remediis oleosis, ut oleo ricini, linique licet virtute sua involvente arrideant, fidendum non est, cum vel rancorem jam contraxerint, vel a sordibus praecordiorum facile illum adsciscant.

Formulae sequentes commendandae videntur:
℞ Aquae laxat. Vienn. Unc. quatuor; Salis Sedlic.
Unciam dimidiam; M. D. S. Quavis hora duo
cochlearia. — Vel: ℞ Pulveris rad. rhei optim.
Drachmas tres; Florum Chamom. vulg. Drach-
mas duas; coq. c. aquae commun. Unciis octo;
Colat. uncias octo admisc.; Salis Sedlic. Drachm.
tres; D. S. Quavis hora cochlear unum.

Dosis praescripta aut augetur aut minuitur,
quo intentioni medici satisfiat, dysenteriam in
diarrhoeam mutandi, unde plerumque magnum
morbi lenimen sequitur. Id quod vero non nisi
in primo morbi stadio expectari potest; sed, et
ipso debilitatis statu jam incipiente, haecce reme-
dia non profus repudianda sunt, quamvis cautius
et longioribus intervallis propinanda, ita ut eorum,
quibus cinnamomi corticem addere expedit, quoti-
die Doses saltem aliquot exhibeantur, ad eliminan-
das fordes putridas, quae continuo vires prosterunt
atque vim morbi adaugent.

§. 12.

Ad corrigendam acrimoniam, ut alia postu-
lat indicatio, decoctum ex granis avenae sive
hordei decorticatis, ut et solutio Gummi Arabici
aut radice Salep, propter qualitatem leniendi et in-
vol-

volvendi semper et copiose adhibenda sunt. Quibus addantur acida vegetabilia, ut acetum, vinum sal Tartari essenziale, item succi fructuum acidorum et maturorum expressi. Vomitu peracto statim harum ptisanarum sufficiens copia aegroti bibenda praescribatur. Quo magis urgent putredinis signa, eo largius acida admisceantur potui ordinario. Ab acidis vero mineralibus, ut nimis acris torminaque augentibus, abstinendum esse censeo.

In hoc stadio secundo serum lactis vinosum remedium praestans et cum ptisanis antecedentibus alternatim aegro porrigendum est.

§. 13.

Symptomata perpetua et quae plurimam molestiam creant, tormina sunt atque tenesmus. Contra haec remedii specifici famam consecuta est vel pura data, vel opio juncta nux vomica, cui soli etiam dysenteriam sanandi vis tributa est. Ad remedia necessaria pertinet opium, sed caveas, ne hoc interne adhibeas prius, quam in exturbandam saburram omnem impenderis operam. Dysenteriam caractere putrido contaminatam esse ubi constat, neglecta hac praecautioe, acres humores in primis viis incarcerantur citiusque irrumpit nervoso-putridus status. Opium primis diebus in
sum-

summum nonnisi in clysmatibus aut alia externa applicatione locum habet; e. g. cum camphorae Drachmis duabus in ol. cham. et hyosc. coct. \overline{aa} uncia una semis solutis, quibus additur tinct. theb. unc. diinidia, ad inunctionem repetitam abdominis. Qua facta abdomen cataplasmate ex sem. lini et herb. hyosc. cum lacte parato tegitur in magnum aegri solatium.

Parti aut loco, ubi dolor atrocissime saevit, rubefaciens ex aequalibus partibus emplastri vesicatorii atque Oxycrocei compositum, imponitur, mox vero removendum simulatque cutis rubescit. Qua methodo gangraena praecavetur, quae in ejusmodi flatu typhode quavis partem laesam illico corripit.

Tenesimum lenit Opium clystere injectum. Quem in scopum clysmati ex jusculo avenae decorticatae, decocto amyli, cum gummi arabico vitello ovi aut oleo olivarum non rancido parando guttae circa quadraginta tincturae Thebaicae adduntur. Ad retinendum diutius ejusmodi clyσμα, parca tantum quantitate injiciatur.

Leniendo tenesmo cataplasmata ex micis panis albi atque herba hyosciami, cocta in lacte, praeparata anique orificio imposita, etiam serviunt. Spongia lacte imbuta et injectiones ex mucilagine
se-

feminis cydoniorum pariter egregie profunt. Signis fordium gastricarum dispulsis nux vomica opiumque tutius ad tenesum et tormina mitiganda adhiberi possunt. Nihilominus evacuantia pro re nata vel in progressu morbi non prorsus posthabenda sunt, ad causam, quae alit praecipue morbum, continuo debellandam. Pulvere nucis vomicae nauseoso et difficilius subigendo praestat extractum, quod opio nuptum simul urinae molestias temperat.

§. 14.

In id praesertim jam incumbamus, ut perspiratio cutanea omnimodo adjuvetur, partim infusis florum Sambuci et chamomillae, partim tegumentorum fotu, dum interea caute vitentur, quae illam impediunt aut reprimunt. — Pulsus mollis et undosus cum sensu punctionis in cute et inquietudine quadam corporis sudorem criticum praenunciat, qui sollicite potibus tepidis et curatius corpus tegendo sustentetur. Vase supposito caveatur, ne aeger alvum exoneraturus e lecto surgat.

Paulatim erumpens levans sudor in hoc morbo per salutaris et pro optima crisi habendus, sed non nisi in primo stadio expectandus est. Quem autem intempestive et violenter nec elicere nec urgere debes

debes Diaphoreticis stricte sic dictis, quippe quae aegrum valde angere et irrequietum reddere solent, ita ut stragulas et vestimenta morose rejiciens sudori reprimendo amplam praebet occasionem. Eo magis convenit hoc tempore modica dosis opii ante noctem fumenda, quae quietem et somnum alliciendo salutaris eruptioni sudoris egregie favet.

§. 15.

Diaetam quod attinet, deficiente appetitu mucilaginosae potiones praedictae, ex oryza, Sago etc. compositae acidisque vegetabilibus mixtae abunde largiuntur nutrimentum huic rerum statui aptissimum. Eadem grana farinosa in forma ciborum solidiorum parata, optimum aegro praebent nutrimentum, cum morbo remisso appetitus redit, ubi etiam paululum vini generosi illis addere convenit. Fructuum horaeorum satis maturorum moderatus usus quidem permittendus, nimius autem quo tormina excitantur atque augentur, interdicens est. Victus animalis quicquid obstrepant Browniani, in genere, ferverescente morbo, et ab aegro repudiatur, et naturae mali repugnat. Sed in fine hujus apprime conveniunt, quos animalia suppeditant cibi, utpote viribus rescindiendis eminenter inservientes. Jura carniū, pinguedine

caute separata, cum carne mollissima, examussum nunc profunt, item vini vetustioris cyathus, aut cerevisiae bene fermentatae humuloque affatim conditae haustus.

Sequitur regiminis brevis descriptio, quod ad avertendum morbi periculum illumque feliciter profligandum rigorose observari debet.

a) Cubiculi, quo aeger repositus est, aër sit purus, siccus, quotidie renovandus ventilatoribus, fenestris apertis, ea tamen cum cautela, ne aër irruens aegrum laedat, flamma ex ligno, baccis juniperi aliisque lignis aromaticis, aceti, acidi Nitri, falsi, sulphuris vaporibus lustratus. Tempore hierno, frigido, nosocomium probe calefactum sit, nec tamen nimis, ne calor excedens aegrum offendant, febrim incendat, transpirationem supprimat. Cubiculum quoque diligenter ab omni spurcitie mundetur et quaquaversum spargatur aceto vini.

b) Post quamlibet evacuationem excrementa statim removeantur.

c) Stragulum crinibus factum, aegrotoque suppositum, cubile optimum praebet; pauperibus culcita foeno sive stramine repleta sufficit, quibus excoriatio a decubitu efficacius impeditur. Quem

in finem prodest simul e corio paratum crinibusque seu foeno fartum subdere pulvillum, cui dorsum aegroti proxime incumbit.

d) Simulac regio ossis sacri hinc inde rubescit, loci excoriati iterato succo Citri, aut spiritu vini vel ipsa aqua frigida laventur; id quod tamen confestim nec nisi per aliquot temporis momenta fieri debet, corpore non sudante.

e) Facies, manus, collumque saepius spongia, aceto calidiusculo aquave imbuta, abluantur celeriterque post resiccentur.

f) Aeger ad alvum deponendam haud e lecto surgat, sed excipulum paulo calefactum eo fine ipsi submitatur.

g) Lintea atque tegumenta excrementis conspurcata sine mora cum mundis, probe siccatis et calefactis permutentur; quae cuncta quidam in nosocomiis saepe multis difficultatibus premuntur.

§. 16.

Ad vires labascentes erigendas statumque putridum corrigendum praecipue medicus sedulo advertere debet animum, licet simul negligenda non sint, quae tormina et tenesmus exigunt auxilia, nux vomica puto et opium. Viribus magnopere dejectis symptomata dicta admodum levia esse

possunt. Sed evacuantium usus multo minus nunc locum habet, quam in primo morbi stadio, ubi miasma tubo intestinali adhuc inhaeret et meliori tunc virium conditioni illa nondum adeo adversa sunt. Enimvero usus rerum docet, ope remediorum illorum mature satis adhibitorum transitum morbi ex primo stadio in secundum non raro praepediri posse, quod quidem in nosocomiis magno aegrorum numero refertis propter aërem infectum aliaque impedimenta vix ac ne vix quidem removenda rarius contingit.

Praecipua itaque, quae nunc indicantur remedia, nervina, excitantia et antiseptica sunt, inter quae sine dubio primas tenent cortices peruvianus et cinnamomi, flavedo corticum aurantium, radix valerianae, serpentariae virginianae, moschus, naphtha Vitrioli, vinum generosum ac cerevisia concentrata. In eligendis et adornandis hisce remediis medicus caute et prudenter respicere debet ad gradum et statum morbi in singulis aegris plus minus diversum, itemque ad euphoriam et alia, quae formam morbi varie mutant. Ratio etiam habenda est conditionis aegri domesticae, ita ut carioribus medicamentis alia minoris pretii substituantur, chinae radix calami aromatici, vino ce-

revisita etc. Sequentes formulae praesertim mihi in usu fuerunt: ℞ Cort. peruv. opt. Unc. duas contus. coqu. in aquae communis q. s. sub fin. adm. flaved. cort. aurant. Unc. un. semis, pulv. rad. serpent. virg. conc. drachm. tres, colat. unciar. sedecim. d. ℞ Cort. peruv. opt. unc. unam coqu. in vini gallic. opt. sub fin. inf. cort. cinnam. conc. drachmas duas, rad. valer. sylv. cont. drachmas tres. Colat. unc. sedecim d. ℞ Cort. peruv. opt. Unc. dimid., rad. calam. arom. unc. un. c. c. coqu. in aqu. fontan. Col. unciar. decem d. Cuius dosi insillentur sequentium guttularum numero sedecim ad octodecim: ℞ Naphth. vitrioli drachmas quinque cum dimidia, tinct. theb. drachmas duas cum dimidia. — Opium hic in duplo respectu valde opere convenit, excitante et anodyna virtute sua. Cum nervi vero abusu ejus male afficiantur, caveas a protracta nimis ipsius applicatione nimiaque dosi. Vini generosi aut cerevisiae optimaе notae potus largiter concedendus est, alternandus cum potionibus acidulis, inter quas eminent serum lactis vinosum.

De moscho verbulum addo. Propter eximium ejus pretium rarius praescribi potest, licet ad praestantissima nervina pertineat. Ubi usus ejus permissus

missus est, larga dosi v. c. octo ad decem granorum omni hora propinetur aegro, qua vis vitae mire resuscitatur. Suppono, moschum esse genuinum optimaeque indolis.

Inter humeros et ad furas simul rubefacientia applicantur, cum illa vero cautione, ut cutem leviter saltem irritent nec vere exulcerent, unde in hoc rerum statu facile sphacelus metuendus est. Ad hunc finem obtinendum brevior mora vesicatoriis in cute nec nisi usque ad primam sensationem lenissimae irritationis concedenda est. In casu stuporis aut delirii omni ad minimum quadrante horae cutis, cui vesicatorium impositum est, explorari debet, et vel minimo ruboris vestigio detecto emplastrum removendum est.

Calidae ex herbis aromaticis fomentationes cum vino seu aqua coctae, atque manibus pedibusque et collo circumdatae ut adjuvantia saluberrima consideranda sunt.

§. 17.

Intestina denique morbo valde debilitata corroboranda sunt, cui scopo extracta amara maxime inserviunt, ut extractum Quassiae, gent. rubr., cort. aur. aliaque. E. gr. ℞ Extr. quassiae, cort. aur. gent. rubr. \overline{aa} dr. duas; solv. in Aqu. menth.

℞i.

pip. cinnam. \overline{aa} unc. quinque, liqu. anod. min.
Hoffm. drachm. duas. D. S. Quater aut sexies in
die cochlear. Seu: \mathcal{R} Cort. per. opt. unc. un.
femis, cort. aur. rad. gent. rubr. \overline{aa} unc. un. In-
fund. in vini gallici libra una. Stet in dig. per tres
dies. Col. D. S. Saepius cochlear.

Huc quoque pertinet infusum quassiae, ob
vilius pretium commendabile. Cujus cuilibet dosi
viginti guttae essentiae corticis aurantiorum seu gen-
tianaerubrae addendae sunt.

Diaeta bene nutriens sed concoctioni lentae et
difficili probe accommodata ad hunc scopum simul
plurimum facit. Cibi molliores solcite masticandi,
parca copia at frequentius aegro praebendi sunt.

§. 18.

Praemuniendi quoque aegri sunt a periculo
ejusdem morbi recidivi. Quod quidem sequenti
modo tutissime poterit obtineri:

1) Omnes cubilis partes ac vestimenta aegroti
frequenter sunt renovanda.

2) Totum corpus aceto calido et aqua la-
vando, fordibus adhaerentibus liberetur, sed ca-
vendum refrigerium.

3) A commercio cum pluribus aegris eodem
morbo

morbo infectis aeger separandus, et in alio cubiculo seorsim collocandus est.

4) Juvandae transpirationis causa aeger adhuc per aliquod tempus in lecto retineatur.

5) Cubiculi aër purus sit, nec nimis calidus. Excrementa statim removenda sunt.

6) Lecto relicto, reconvalescens vestimentis caute muniatur adversus aëris injurias, fugiatque locos infectos, nec non per plures hebdomades intemperiem aëris tam matutini, quam vespertini aliumque quemvis frigidiorum et humidum.

7) Transpirationem levantem patienter in lecto absolvat, priusquam surgit.

8) Caveat ab indigestione et repletione quacunquē.

9) Medicamenta ad restituendum intestinorum tonum idonea assiduo propinanda sunt.

§. 19.

Tractationem chirurgicam hic morbus requirit:

a) in exulcerationibus regionis ossis sacri et coccygis, quae, dysenteria putrida diutius protracta, ita se extendere solent, ut ad vertebrae dorsales usque penetrent, quod quidem in secundo et tertio morbi stadio tum maxime accidit, ubi cautela supra da-

datae neglectae sunt. Imo ossa ipsa demum corrodunt sphaecelum cariemque creant. Licet ob acrimoniam excrementorum ac urinae excoriationses prorsus impediri paene nequeant, tempestiva tamen cura mali progressus multum impediri possunt, cui scopo primo loco inserviunt prompta et assidua mundities, frequenter repetita mutatio linteorum et situs aegri, et quae praeterea alibi fusius descripta sunt.

Partibus sphaecelo correptis corrupta a sanis secundum artis regulas separanda sunt. Quem ad finem scarificationibus latenti ichori exitus et fomentationibus frigidis ex corticis peruviani et myrrhae decocto vinoso parandis aditus procurandus est. Cortex quercus vel salicis vino coctus chinae carioris locum egregie supplet. Fomentationes frequentius in die reiterandae, ichor redundans interea diligenter spongia molli abstergendus, et partes corruptae, a sanis solutae, removendae sunt. Scopo insimul optime respondet, pulverem chinae et myrrhae locis incisis inspergere, nisi pretium nimis carum hujus medicinae usui obstet. Repeti hoc debet ante quamvis fomentationum renovationem. Simul atque statu aegri in melius verso ulcera puriorem aspectum praebent, cute sphaecelata
ubique

ubique soluta et rejecta, unguento DEUTHI *) bis in die deligentur, quod adeo medelam perficit, si os nullum carie infectum est.

Quum autem vires valdopere dejectae saniei profusione et suppuratione magis adhuc consumantur, omnimode medicamentis et nutrimentis idoneis sustentandae sunt.

b) Metastases parotidum pariter opem chirurgicam postulant. Quae, quamvis multos dolores causant aegrotis, et, ut consanescant, permultum temporis requiritur, tamen suscipiendae et figendae quasi sunt; in solo secundo stadio natae (rarissime in tertio) benignam quandam crisin designant et semper fere spem sanitatis perfectae praebent, si permanent in loco, quem occupant. Quem in finem vinum, cort. peruv. etc. adhibenda sunt, ut

ne-

*) ℞ Cer. citr. Unc. sex

Ol. oliv. libr. un.

Sev. hirc. Unc. tres.

Leni igne liquifac. adm.

Pulv. subt. lap. calam. unc. quatuor

Cinnab. fact. pp. drachma un.

Probe mixtis tandem adde

Camphor. drachmas duas.

ne vires ad sustentanda haec naturae conamina deficient.

Medicus, simulatque in hac vel illa parotidis glandula prominentiam conspicit aliquam, vel indurationem, magis intus latentem, tactu sentit, extemplo cataplasmata emollientia, irritantibus rebus, ut caevis, allio, sinapi etc. mixta, admoveat. Quo facto, ubi XXIV horis praeterlapsis locus nondum altius eminent, sed magis extenditur, magisque rubescit et dolet, emplastrum ex aequalibus partibus emplastri vesicatorii et oxycroci compositum imponatur, nec prius removeatur, quam rubor magis excanduit. Tum cataplasma emolliens iterum applicandum est et quam primum fluctuatio ullo in loco percipiatur, abscessus ibidem sine mora aperiendus est.

Ad promovendam vero glandulosarum partium suppurationem, quae gradu lento procedere solet, tantillum lapidis infernalis praeceminenti loco applicetur, emplastro, et huic super imposito cataplasmate, denique tegendo. Tumore magis mollescente, incisio dilatetur, generatimque omnes partes incidantur, in quibus fluctuatio percipitur.

Tum deligetur abscessus unguento digestivo vel basilico, cui initio tantum aliquid pulveris cantha-

tharidum admixtum est, demum emplastrum diachyl. cum gummatibus imponatur.

Cataplasma superimponendum tamdiu continetur, donec omnis tumoris durities emollita est et solum unguentum digestivum atque emplastrum Diachylon compositum tum sufficit. Pus malignae principio indolis quum ad ossa prolapsum facile illa corrumpat, omnes sinus sedulo indagandi et sectione aperiendi sunt. Interdum fieri potest, ut pus ad musculos colli, quin ad musculum pectoralem majorem, devolvatur, id quod quidem partim incisionibus, partim spleniis collo applicatis tempestive impediendum est. Accidit etiam, ut pus defluxum ad meatum auditorium internum directionem sumat, ibique ossa corrodat, unde organo auditus foeda carie destructo surditas insanabilis nascitur. Haec aliaque mala plerumque maturo puris exitu praecaveri possunt. Ante puris evacuationem nunquam fauces cum ipso larynge inflammantur, ita ut deglutitio et respiratio inde valdopere laedantur. Cui malo admodum molesto et dolorifico gargarismatibus et injectionibus occurrendum est.

Inter haec restitutio virium omnimode diaeta et medicamentis congruis promoveri debet.

§. 20.

Morbi secundarii.

Pertinent huc maxime diarrhoea habitualis et rheumatismus chronicus.

In illa tinctura rhei primo loco apta medicina est. Praecipue vero diaphoresi pulvere Doveri vel tinctura thebaica ante cubitum sustentandae cedere solet. Denique infusum quassiae convenit. Adjuvanda haec sunt potu mucilaginoso, et victu concoctu facili. Postremo extracta amara, tinctura aromatica, cortex chinae limatura martis, alia, curam absolvent.

Rheumatismus chronicus pertinaciter saepe cuivis medicationi diu resistit, nisi aeger per aliquot adhuc hebdomades perspirationem in lecto adjuvet. Plerumque malum illud in extremitatibus figitur, et aliquando quoque feбри conjunctum est; quae neglecta paralyfi nascendae subinde ansam praebet. Praeter regimen diaphoreticum antimonialia, gummi guajacum, Camphora etc. praesidio sunt, dum simul partes affectae linimento volat. camphorato inunctae panno laneo involvuntur et vesicatoriis quoque vel cortice mezerei demum irritantur. Nonnumquam praestat illas spiritu discutiente e spi-
ri-

ritus sal. ammon. vin. aa uncii duabus et tincturae
canthar. uncia dimidia parato lavare.

In gravi epidemia, quae anno MDCCLXXXIX
inde a mense Augusto usque ad mensem Martium
anni sequentis Caroli-Coronae grassabatur, egregium
usum habuit Extractum aconiti, aut forma pulveris
a grano dimidio ad unum cum saccharo tritum,
dosin augendo ad grana decem, ter in die, aut
forma guttularum, ad praescriptionem cel. Richterii,
quae extracti hujus drachmam dimidiam solutam
habet in Vini antim. Huxh. uncia una.

Praeterea thermae sulphureae valdopere
profunt.

II.

*Hydrops post Scarlatinam cum sphaecelo
scroti.*

Die Junii undecimo anni 1802 ad Nicolaum Havemann, rusticum in pago Medderitz, annum XXXI. agentem, vocatus sum. Scarlatina tunc temporis epidemica erat, multosque, praesertim inferioris fortis homines, partim ipso hoc morbo, partim malis originem inde trahentibus, e medio sustulit. Noster homo scarlatina quidem defunctus est, sed medici consilium spernens inter desquamationem aëri, illo tempore imprimis circa vesperam valde aspero, sese exposuit, unde in hydropem, ut fieri solet, incidit, verum insolito more, idque, ut ego quidem suspicor, propterea, quod, antequam scarlatina laboraret, plures jam per annos infarctibus abdominalibus vexatus fuerat.

Ab alio jam medico arte et experientia eximio ob inobedientiam atque impatientiam derelictus tandem ad me confugit. Ductus misericordia ad eum me contuli, quamvis invitus. Quid enim

enim mihi sperandum erat, cum medicus ille me longe peritior homini obstinato prodesse non potuit? Status longe miserimus erat. Hydrops jam multum increverat, praesertim ascites. Omnes extremitates ad motum ineptae; ab assiduo decubitu sphacelus regionem inter os sacrum et lumborum vertebrae corripuerat, et, quod aegrotum imprimis ad opem meam implorandam compulerat, totum scrotum quoque sphacelo erat infectum, nec scrotum solum, verum etiam utriusque inguinis regio, ipso tamen virili membro integro. Quare me consulere quidem sibi proposuerat, medicamenta tamen sumere recusans. Equidem desideriis ejus, quantum fieri posset, respondere paratus spem restituendae sanitatis tamen nullam aiebam. En, quae moliebar!

Omne scrotum simul cum inguinum integumentis inciso aegro scarificabam, unde iuchor putridissimum prorupit. Partes tum cortice peruviano in aqua calcis decocto fomentabantur. Postero die scarificationem, ubi opus erat, fomentationesque reiterabam, eo effectum, ut die Junii quindicesimo omnes fere partes corruptae refecari potuerint. Magna cum laetitia testiculos omniaque scroti contenta in statu sano et integra reperiebam.

Appli-

Applicavi nunc decoctionem corticis peruv. in vino gallico cum peruviano balsamo, liquamine myrrhae et melle rosarum.

Subsequentibus diebus particulis sphaecelosis, quæ passim adhuc aderant, remotis die Junii XXII carnis recentis punctula, quod in tanta humorum vitiosorum abundantia sane mirum erat, in margine ubique conspiciebantur.

Caeterum status aegroti adhuc idem erat. Appetitus nullus; nullus somnus; sitis magna; excretiones per alvum atque urinam parcae; summa anxietas; respiratio difficilis. Nec in tanto tumore cutis rupta ullibi liquorem percolabat.

Spe sanationis affulgente aeger usum pilularum concessit, quas ad resolvendos infarctus abdominales, utpote continuo morbum alentes, serio suasi. Sequens formula erat: ℞ Sapon. hispan. rasi *drachmas sex*, pulv. rad. rhab. *dr. duas*, scillae sulph. aur. antim. *āā dr. unam*, Extr. trifol. fibr. *drachm. quinque*, M. f. pil. pond. *gr. trium*. Consp. pulv. lycop. D. S. Ter de die octo pil. sum. Simul decoctum e bacc. junip. et fol. trif. fibr. cum rad. liquir. bibebat.

Dorsum interim pulvinari e corio confecto et crinibus farcto contra excoriationem a decubitu

muniebatur. Reliqua remedia externa eadem. Licet pilulae in aucta dosi usque ad quintam Julii continuarentur, tamen nullam efficiebant excretionem, excepto subinde levi vomitu. Statu in genere eodem manente aegro moroso medicamina sequentia praescripsi: ℞ Cr. tart. fol. Oxym. squill. *āā unc. duas*, Spir. sal. dulc. *drachm. sex*, Aquae petrosel. *unc. duodecim*. M. D. S. Omni altera hora duo cochl. sum. ℞ Terr. fol. tart. *unc. un.*, solv. in Vin. malvat. libr. un. D. S. quaque hora cochl. dimid. Remediis his, ab ill. HUFELANDO et BANGIO valde laudatis alternis diebus simul decocto baccarum junip. propinatis die Julii octavo aeger urinam copiose excernere coepit, simulque pars dorsi exulcerata multum humorem fundebat ita ut lintea substrata saepe mutanda essent. Pariter testiculi adeo aquam stillabant. Tumor inde faciei collapsus, et oculi antea clausi in conspectum denuo veniebant. Quare remediis iisdem continuandis addebam saltem sequens linimentum abdomini applicandum: ℞ Camphor. Ol. cajep. *āā dr. duas*, Ol. coct. chamom. *uncias duas*. M. Ad alvum morosam leni modo excitandam aliquot cochlearia Infusi lax. cum pauxillo salis praebui.

En morbum his nunc tam subito depulsum, ut die XIX Julii abdomine ad naturale fere suum volumen decreto pedestantummodo usque ad genua maxime adhuc tumerent. Facies, brachia, manusque prorsus detumuerunt, quamvis in brachiis debilitatem quandam sentiret aegrotus. Appetentia ciborum redibat, corpus somno nonnullarum horarum, animusque spe recuperandae sanitatis mirum quantum reficiebatur. Usque ad diem 25 Julii hanc medendi methodum profecutus sum, tum vero animadvertens abdomen collapsum nec ullibi in illo duritiam adesse, remediis hucusque adhibitis sepositis, dietam nutrientem et ad corroboranda intestina sequens elixirium praescripsi: ℞ Extr. trifol. fibrini, cort. peruv. aurant. gent. r. *aa dr. duas*, aquae menth. pip. *unc. octo*, tinct. mart. aper. *unc. un.* M.D.S. quaque tertia hora *cochlear dimid.* sum.

Pars dorsi exulcerata optimum praebens aspectum, usque ad perfectam sanitatem unguento DEUTH deligabatur. Oedema leve pedum inferiorum fomentationibus e solutione salis ammoniaci in aqua calcis dispellebatur. Nunc aegri viribus in dies adauctis avide cibos ille appetiit. Diacta cauta praescripta usui demum omnium medicamentorum valedixit.

Die 16 Augusti ulcus dorsi usque ad exiguam partem sanatum vidi. Scroto prorsus fere regenerato nil nisi particula latitudine circiter digiti dimidii deerat. Margines callosos scarificabam, et exeunte Augusto plena sanitas restituta erat. Tum suspensorio per aliquantum temporis aeger adhuc usus est scrotumque aqua frigida omni mane lavari curavi.

Ab hoc tempore optime se habuit noster homo, nec quidem de infarctibus illis abdominalibus, inveterato isto malo, ullum vestigium superfuit. Uxorem iterum duxit liberosque procreavit.

Quantum gaudium restitutio hujus aegroti mihi attulerit, verbis exprimere vix possum, ingenue tamen profiteor, ipsam vim naturae medicatricem ad perficiendam hanc curam plurimum contribuisse, sine dubio tamen ope illa chirurgica valdopere adjutam.

III.

Vis medica praestans olei Ricini in Ileo.

In hisce duodeviginti annis, ubi medicum me praebui aegrotis, saepius praestantiam istius remedii expertus sum in malis, quodvis aliud auxilium spernentibus. Omnino autem medicus arcessatur necesse est, antequam malum in sphacelum internum tendat vel jam transferit.

Liceat mihi unicum saltem casum adferre ad probandam olei ricini virtutem eximiam in sananda passione iliaca. Alia ceterum remedia, ut clysmata etc., non solum haud superflua, sed potius cum illo simul necessario adhibenda sunt.

Joannes Huusmann, rustici servus, viginti septem annorum, sanguinei, ut dicitur, temperamenti, ab hero suo leviter baculo percussus est die 15 Februarii 1800, id quod ad iram proclivis et ambitiosus molestissime tulit. Die 17 Februarii piscis coctis immodice devoratis laborem confectum adgreditur. Ad sudorem usque exaestuatus aquam frigidam copiose bibit, atque ad aestum sibi temperandum aëri liberiori sese exponit, pectore ventreque indusio tantum tectis. Dolor colicus vomitusque vehemens illum statim corripit. Cubitum eunti spiritus ardens cum pipere porrigitur, reme-

remedium plebi quidem in colico malo usitatissimum, sed non sine summo periculo inflammationis intestinorum deglutiendum. Octo horis praeterlapsis ad eum arcessor. Omnia iliacaë passionis symptomata urgent: Vomitus continuus, dolores acutissimi, quietem vix ullam concedentes, sitis ardens, facies rubra, subfusca, manans sudore. Interea, quae vomitu reddiderat, faecum alvinarum odorem spargebant. Abdomen ut tympanum extensum a minimo contactu dolebat. Herniam non reperi.

Venaesectione in brachio facta duodecim sanguinis uncias detraxi, tum clysmata ex decocto faturato chamomillae et Valerianae cum asa foetida, melle et aceto composita injici curavi. Abdomini Camphora in Oleo chamom. soluta cum spiritu salis ammoniaci et tinctura Thebaica et insuper cataplasma emolliens applicabantur. Ad usum internum infusum aquosum praescripti ex rad. rhei, valerianae, foliis sennae et flor. chamomillae, in cujus colaturae unciis decem salis sedlicensis uncia una soluta est, omni semihora cochleatim sumendum.

Quamvis ventriculus statim cuncta vomitu rejiceret, usus infusi tamen continuabatur. Simul omni horae quadrante clysmata injectum brevi absque successu redibat.

Die 18 Februarii nona antemeridiana hora venaesectionem reiteravi. In reliqua cura nihil mutatum est praeter infusi dosin adauctam. In semicupium calidum ex speciebus emoll. in lacte et aqua coctis aegrum demum immisi.

Cum adstantes morbum castigationi perpeffae adscriberent, et qui illam peregerat, cognatione me-

mecum conjunctus esset, equidem metuens, ne res male cederet, auxilium Dom. Assessoris a Willich, Physici hujus provinciae, mihi petii, qui vesperi demum adveniens, omnia quae adornaveram approbans, medendi methodum eodem modo persequi suavor fuit. Tum quid in casu necessitatis, ubi remedia hucusque adhibita forte irrita essent, de usu olei ricini sentiret, ab illo sciscitanti adensum suum declaravit, licet parvam boni successus spem aleret. Aegrotum curae meae commendaus, negotiis obrutus post aliquot horas discessit. Nunc confestim sequentem medicinam adferri curavi:

℞ Olei ricini rec. expressi Unc. quatuor,
Gummi arab. Drachm. quatuor,
Aquaе menthae piperat. Unc. octo.

F. l. a. Emulsio D. S. Quovis horae quadrante cochlearium sumendum.

Cum his Clysmata, inunctiones, cataplasmata et balnea assidue applicata sunt. Clysmatibus bona pars olei lini immiscebatur, interdum etiam solo oleo lini illa constabant. Nec clysmata ex herba Nicotiana praetermittebantur.

Status aegroti nihilominus in pejor ruebat; tumor abdominis increfcens; febris vehemens, aegrotus delirans; abdomen urens ad tactum; facies, nunc pallida, nunc rubra; sudor frigidus e facie profluens; summus angor; sitis insatiabilis; dolores enormes. Nihil certius morte ejus metuebam. Quae interim ad horam noctis secundam die XIX Febr. adversus morbum moliebar, vana et irrita erant. Nunc emulsionem praescriptam e Pharmacopolio extraneo apportatam sine mora aegro propinavi, simulque clysmata ex asa foetida injici curavi.

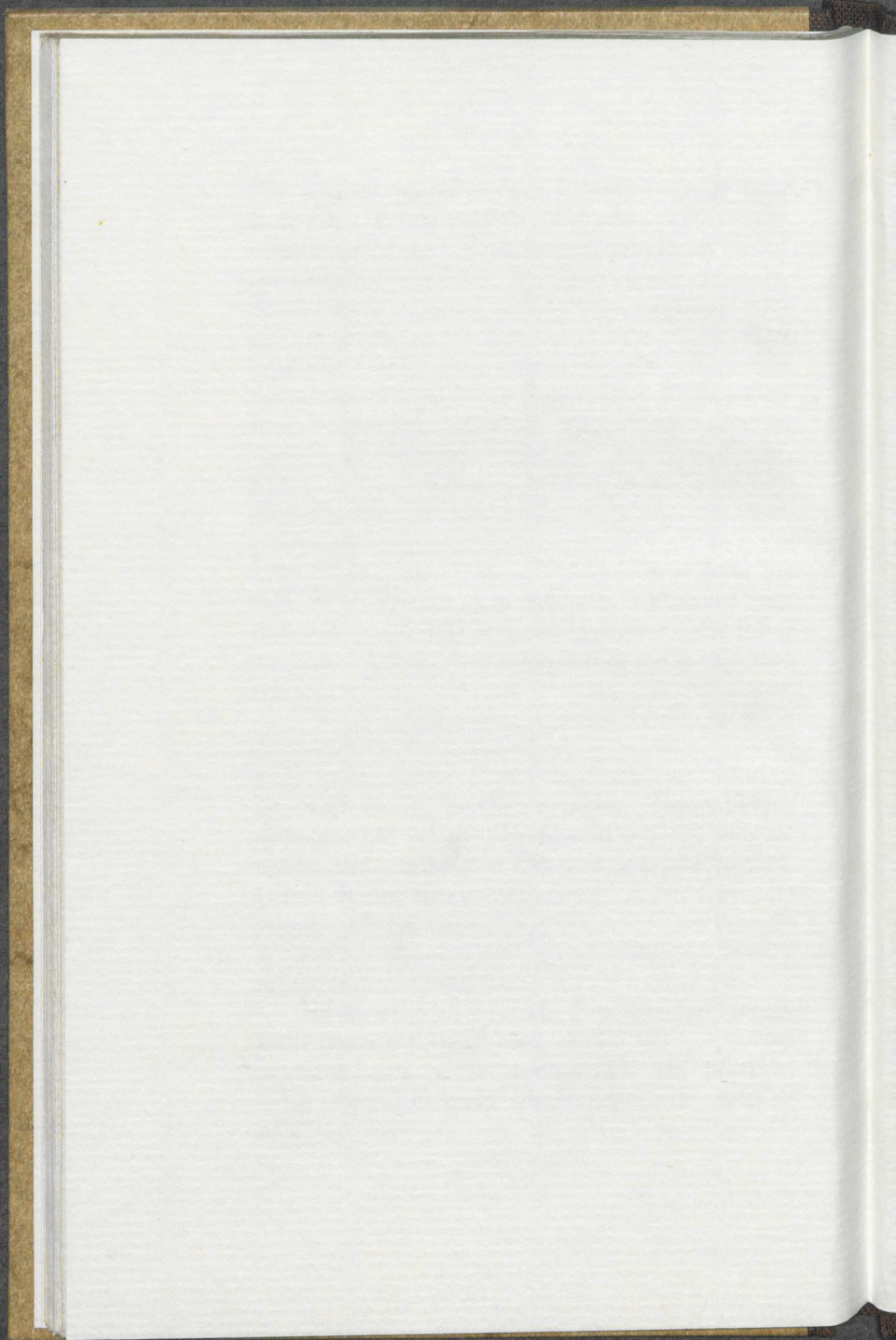
Nec

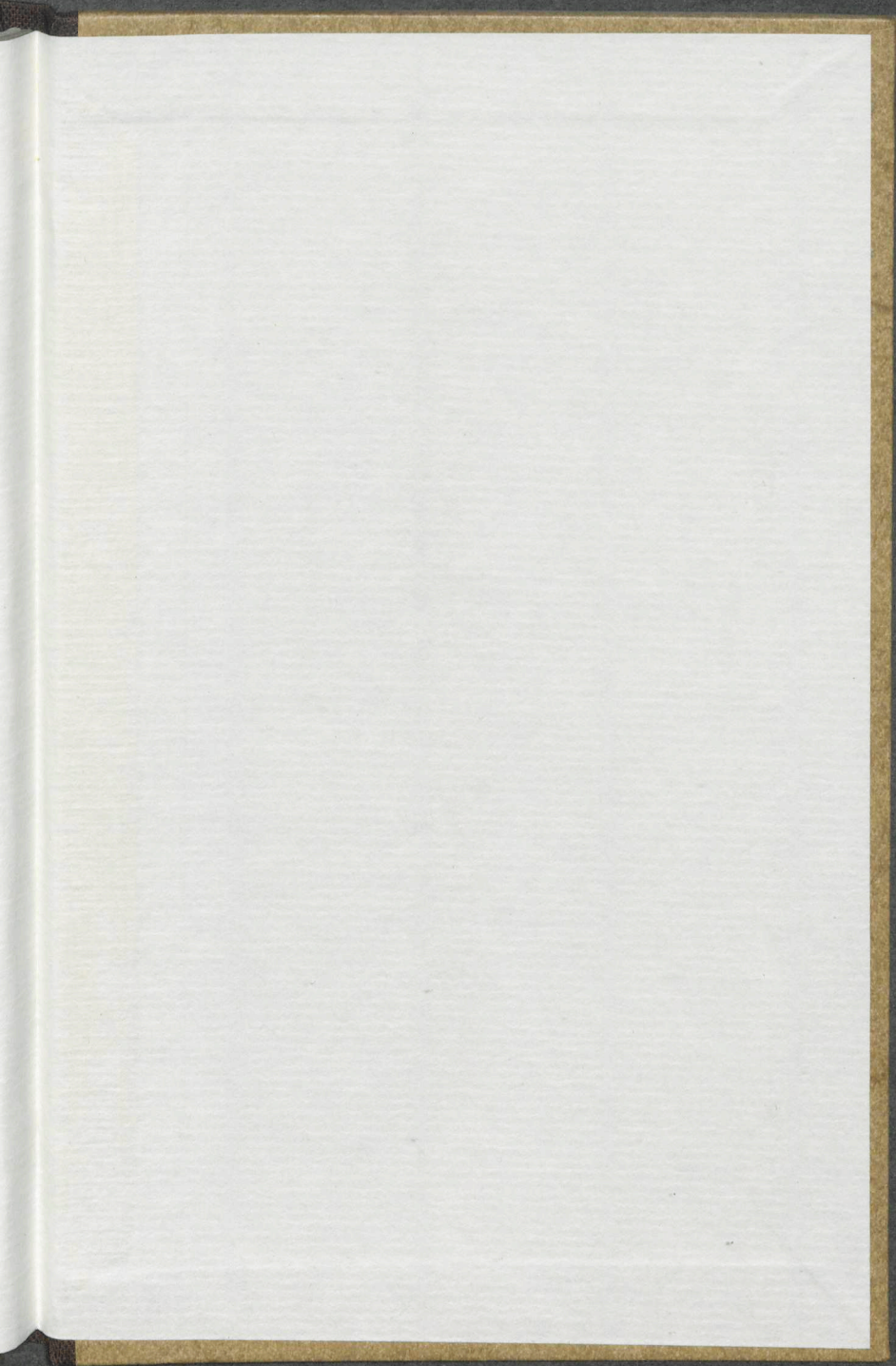
Nec non ad praecavendam inflammationem vena secta est. Prima emulsioni praebia protinus vomitu rejiciebantur. Guttulis tum quindecim tincturae thebaicae medicinae instillatis vomitus rariores, dolores tamen ceteraque symptomata eadem. Decimum praebium denique alvum cum magno aegri levamine solvit. Cum jam excretionēs alvinae frequentiores et liquidiores sequerentur, medicamentum longioribus intervallis praebebatur nec clysmata continuabantur. Omnes dolores cessabant, laetoque animo reliqui aegrotum in somnum incidentem, qui per duas noctes totidemque dies perpetua inquietudine turbatus fuerat. Postero die mite illi evacuans dedi. Aegrotus cito reffectus die XXI Febr. lectum jam reliquit. Dietam nutrientem praescripsi et quotidie aliquot doses infusi quassiae. Adhuc vivus nunquam in istum morbum relapsus est.

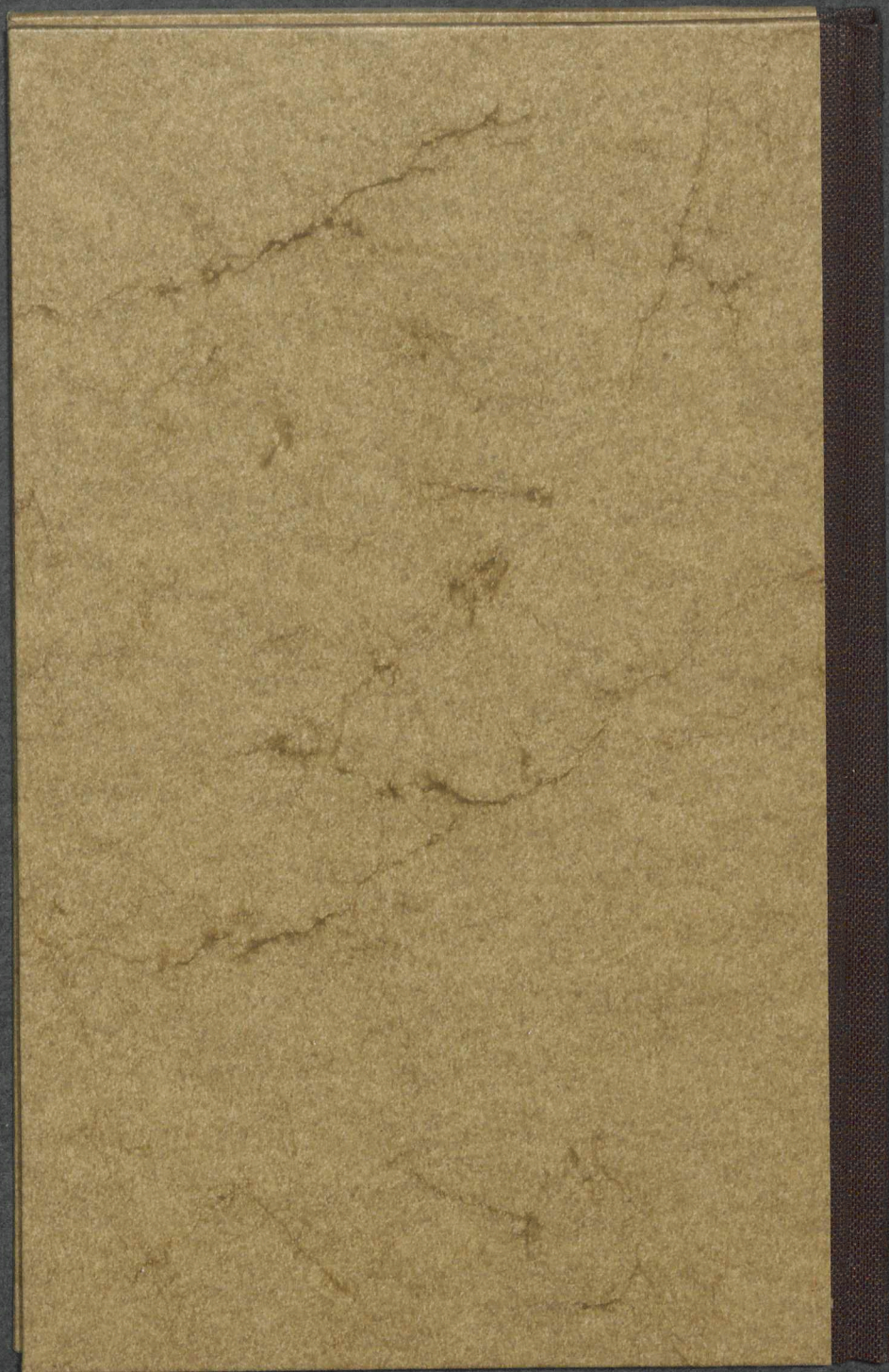
Eandem utilitatem eximiam mihi praestitit oleum Ricini in duobus aliis hujus mali, ne dicam, pluribus exemplis. Quare singulari illius virtuti in ejusmodi morbis maxime confido. Nonnulli quidem oleo lini vel alii oleo blando eandem assignaverunt vin, mihi vero sese talia non praestiterunt. Oleum Ricini recens esse debet; si vetustate corruptum est vel rancidum, effectus certus non est sperandus. Nonnunquam hocce oleum per se cum eadem utilitate adhibui.

Nil novi me his protulisse haud quidem ignoro, facile tamen mihi persuadeo, me hac simplici et vera relatione pro virili contribuisse ad praeclari hujus remedii in malo adeo letifero vires eximias confirmandas.

i
-
-
e
e
-
fi
u
it
,
n
i-
-
f.
r-
ft
n
D,
ra
ri
as







in finem prodest simul e corio paratum crinibusque seu foeno factum subdere pulvillum, cui dorsum aegroti proxime incumbit.

d) Simulac regio ossis sacri hinc inde rubescit, loci excoriati iterato succo Citri, aut spiritu vini vel ipsa aqua frigida laventur; id quod tamen confessum nec nisi per aliquot temporis momenta fieri debet, corpore non sudante.

e) Facies, manus, collumque saepius spongia, aceto calidiusculo aquave imbuta, abluantur celeriterque post resicentur.

f) Aeger ad alvum deponendam haud e lecto furgat, sed excipulum paulo calefactum eo sine ipsi submitatur.

g) Lintea atque tegumenta excrementis conspurcata sine mora cum mundis, probe siccatis et calefactis permutentur; quae cuncta quidam in nosocomiiis saepe multis difficultatibus premuntur.

§. 16.

Ad vires labascentes erigendas statumque putridum corrigendum praecipue medicus sedulo advertere debet animum, licet simul negligenda non sint, quae tormina et tenesmus exigunt auxilia, nux vomica puto et opium. Viribus magnopere dejectis symptomata dicta admodum levia esse pos-

2*

